

משפטים (302)

הבהמה טריפה, מ"מ הולכים אחר הרוב, ורוב הבהמות כשרות. ונפסק שאדם שהוא 'טריפה' [עומד למות], שאין אפשרות לחייבו מיתה אם עבר עבירה שעונשה מיתה. אך אם אנו איננו יודעים אם הוא 'טריפה', הורגים אותו, שהרי הולכים אחר הרוב, ורוב אנשי העולם אינם בגדר 'טריפה'. נמצא, שהדין שהורגים אדם בלא לחשוש שהוא 'טריפה', נלמד מקרבן עולה, שזה המקור לכך שהולכים אחר הרוב. ומעתה יבואר הפסוק באופן נפלא: "וְכִי יָזַד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה", ואזי הוא חייב מיתה, אל תחשוש שהוא 'טריפה', שהרי "מַעַם מְזַבְּחִי", מקרבן עולה שקריבה ע"ג המזבח למדנו שהולכים אחר הרוב, ולכן "תִּקְחֶנּוּ לְמוֹת" רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "מדרש יהונתן"

עין פחת עין (כא. כד)

מדוע בפרשת שופטים לגבי עדים זוממין כתוב "עין בעין", וכאן כתוב "עין תחת עין"? ביארו בספרים כי תיבת "תחת" משמעותה "במקום", וזאת שייך לומר רק כשהעין איננה. לכן כאן שאכן הוציא בפועל את העין, העין היא תחת העין שאיננה, אמנם בעדים זוממין, הרי העין במקומה עומדת, ואין היא תחתיה, כי עדותם אינה אמיתית, לכן כתוב "עין בעין" ספר "שיח הפרשה"

בהתקרבות לחברה רעה האדם נוטל אחריות לתוצאות

פָּצַע תַּחַת פָּצַע (כא. כה)

מצינו בגמרא (ב"ק כו:): שמפסוק זה למדים שאדם מועד לעולם בשוגג כמזיד ובאונס כרצון. בירושלמי הוסיפו עוד, שגם אדם שישן ליד הכלים והזיקן מתוך שנתו חייב באחריותם ולמרות שעצם השבירה היתה באונס, שהרי ישן, בכל זאת הוא גרם לכך, שהלך לישון ליד הכלים ולא חשב שהוא יכול להזיקם בשנתו. היה הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל אומר, שמדברי הירושלמי יוצא לימוד עבורינו, שמי שמתקרב ומתחבר עם חברים רעים או תנועות רעיוניות שעלולות להזיק לו, לא יוכל להצטדק, שכן בעצם התקרבות זו, הוא לוקח אחריות לתוצאות שיגרמו מכך. וגם אם בפועל יהיה אנוס בהשפעה הרעה, הוא אחראי לכך, בעצם זה שהתקרב אליהם.

ספר "לחתך עליון"

פי יכרה איש בר... בפעל הבור ישלם פסוף ישיב לבצעליו

וְהָמַת יְהִיֶּה לוֹ (כא. לג-לד)

כל אדם בחטאיו כורה בור בעולם הזה, שבו ניזוקים בני אדם אחרים. לפיכך העצה היא: "בפעל הבור ישלם", החוטא יתקן את המעוות הזה על ידי "פסוף ישיב"

רציעת העבד דוקא ליד הדלת

וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדֶּלֶת אוּ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֶדְנֵי אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצָע (כא. 1)

מדוע רוצעים את אזנו של העבד דוקא ליד הדלת? באר רבי יהונתן אייבשיץ: אדם זה ששמע על הר סיני "כי לי בני ישראל עבדים", הלך וקנה אדון לעצמו, הוא המיר קל-אחד, ב'אל אחר'. הוא החליף את ה'דלת' של "אחד", ב'ריש" של "אחר". לכן לוקחים אותו דוקא אל הדלת כדי לרצוע את אזנו. ובספר "ילקוט יצחק" כתב לבאר, שהדלת באה לרמוז לו: הקב"ה פותח דלת לשבים בתשובה! אל תשאר עם האשה השפחה, חזור בך, והקב"ה יקבל תשובתך. ובמדרש "לקח טוב" מובא: לוקחים אותו דוקא אל הדלת, כדי ששם יראוהו אנשים וידברו על לבו: התורה נותנת לך הזדמנות לצאת לחפשי לאחר שש שנים, נצל זאת! איך יעלה על לבך להמיר את האלוקים באדון אחר. ספר "ומתוק האור"

וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ לְאִמָּה לֹא תִצָּא קְצָאת הָעֶבְדִּים (כא. 2)

הזוהר הקדוש מביא בתחילת פרשת משפטים על פסוק זה דברי מוסר. "וְכִי יִמְכַר אִישׁ". "אִישׁ", זה הקב"ה, שנאמר: "ה' איש מלחמה" (שמות טו. ג) "ביתו", זה הנשמה, אשר מכסא הכבוד חוצבה. "לְאִמָּה", זהו הגוף, הקב"ה, כביכול, 'מכר' את הנשמה לגוף! פרוש: אדם עושה את כל צרכי גופו עם הנשמה. כשהוא אוכל, שותה או ישן, הוא עושה את הכל עם הנשמה. בלי נשמה, אדם לא יוכל לעשות כלום! נמצא, איפא, שהנשמה משרתת את הגוף כאמה. עם כל זה, אומר הקב"ה: נכון, יכול אתה להשתמש עם הנשמה לכל צרכי הגוף, אבל דבר אחד אני מבקש ממך: "לֹא תִצָּא קְצָאת הָעֶבְדִּים", בשעה שיגיע זמנה של הנשמה לצאת מגופך, הזהר לבל תצא מלוכלכת ומטונפת מעוונות, מחטאים ומפשעים. שמור על טהרתה ועל נקינותה! מוסיף הזוהר הקדוש: לא רק כשאדם עובר עבירה הוא מטמא את נשמתו, גם אם אדם מבטל מצות עשה שהוא חייב בעשייתה, קרוב הוא לאיש משחית והוא פוגם בכך בטהרת נשמתו ובנקיונה. ספר "חיי ראובן"

מנין שהורגים אדם אע"פ שהוא חשש טריפה?

וְכִי יָזַד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה מַעַם מְזַבְּחִי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת (כא. יד)

יש לבאר פסוק זה באופן הבא: הגמרא (חולין יא.) אומרת שהמקור לכך שהולכים אחר הרוב הוא מראשה של עולה, כלומר שאנו מקריבים עולה לקרבן מבלי לבדוק את ראשה, ואף שיתכן שניקב קרום של מוח ואם כן

לְבַעְלֵיו, על יד התשוקה והכסופים [כסף מלשון 'נכסף נכספתי'] לשוב בתשובה לפני בעליו של העולם.
ספר "מענינה של תורה" בשם ליקוטי שפת אמת

מכל מלמדי השכלתי

פִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שָׂה וּטְבָחוּ אוֹ מְכָרוּ חֲמֹשֶׁה בְּקָר
יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאֶרְבַּע צֵאן תַּחַת הַשָּׂה (כא. לו)
בפרשה מובאים דיני גנב. והנה יש כמה דברים שאפשר
ללמוד מהגנב לעניין עבודת ה' (א) גם בלילה גשום וקר,
הוא יוצא ל'עבודה'. (ב) אם לא הצליח, אינו מתייאש
ומנסה שוב ושוב. (ג) אינו מזלזל גם בגניבה קטנה. כך
בעבודת ה', יעבוד האדם את השם בכל זמן ובכל מצב,
אל יתייאש מנפילה, ויחשיב כל מצוה וכל התגברות על
היצר, וכך יגדל.

ספר "להחענג בחענוגים"

אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ (כב. כד)
יש לפרש על פי דברי חז"ל (אות ו. ט): אין מלויין לו
לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים
בלבד. וזהו שאמר הכתוב: "אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי",
וכי הכסף מלווה את האדם לאחר מותו, בתמיהה, הלא
"אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ", מה שאתה נותן להעני היא הדבר
שישאר ללוותך תמיד.

ספר "עלים לתרופה"

וְחִדְלָתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עֲזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ (כג. ה)
משבק מה דבלבך עליה ותפרק ליה (אונקלוס)
אונקלוס הוסיף דברים אשר אינם כתובים בפסוק "שכח
מה שבלבך עליו", דברים אלו נראים, לכאורה
כמיותרים וכהקדמה מליצת גרידא. ברם, הלכה בהלכות
פריקה וטעינה נאמרה כאן, הלכה המחייבת את השונא
להסיר את השנאה מלבו קודם שיבוא לפרוק ולטעון.
אם לא כן, ואם ימשיך בשנאתו, ודאי לא יפרוק ולא
יטעון כדבעי. ומשום כך צריך קודם לפריקה ולטעינה
להסיר את השנאה מלבו, ואז עזוב יעזוב עמו בצורה
מושלמת ונאותה.

רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות"

לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֶלֶב אֱמוֹ (כג. יט)

כתב רבינו בחיי ז"ל: ועל דרך הפשט, טעם המצוה
הזאת לפי שהוא מטמטם את הלב, שהרי החלב נעשה
מן הדם, והדם מזגו רע ומוליד אכזריות. ואחד מטעמי
האסור שבו שאינו מקבל שינוי והתפעלות בגוף כשאר
הדברים הנאכלים, ולכן טבעו הרע נשאר בתוכו מבלי
שינוי. ואף על פי שנשתנה עכשו מדם לחלב וקיבל
שינוי והתפעלות שהועתק לדבר אחר, מכל מקום
כשחוזר ומערבו עם הבשר, הרי חוזר לכח הדם וטבעו
הראשון כבתחילה, והתערבותם יחד מטמטם הלב
ומוליד גסות ותכונה רעה בנפש האוכל.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

הלכה: עניית אמן אחר ברכת הזימון
הנכנס למקום שג' מזמנים, ולא אכל עמהם כשאומר
המזמן "נברך שאכלנו משלו" הדין הוא, שעונה אחריו:
"ברוך ומבורך שמו" וכו', וכשישמע את המזמן חוזר
ואמר "ברוך שאכלנו משלו" וכו' יענה אמן. וכן הנכנס
ושומע מסובים שעונים "ברוך שאכלנו משלו ובטובו
חינו", יענה אחריהם אמן. ושוב כשישמע את המזמן
כשחוזר ואומר "ברוך שאכלנו" יענה שנית אמן. אך
המסובים עצמם שעונים "ברוך שאכלנו", המנהג הוא
שלא לענות אמן שוב אחר אמירת המזמן ברוך שאכלנו.
המזמן עצמו כששומע את המסובים אומרים "ברוך
שאכלנו", לא יענה אחריהם אמן. ספר "נוטרי אמן"

פתגם: חכם בעיני עצמו, כסיל הוא אצל זולתו

ספר "שמחלה"

חקירה: הוחזק כפרן: לא נאמן לטעון פרעתי משום
שסתמא לא יפרע בלא עדים, ואנן סהדי שמשקר, או
משום שאיבד את הנאמנות לטעון, וכאילו לא טען.
(שיעורי ר' שמואל ב"ב ח"א עמוד קצד, חידושי ר' שמואל ב"מ
עמוד סד) ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מלך זקן וכסיל: לאחר שנשתחרר רבי ישראל
מרוזין מן הכלא בו נכלא בעקבות הלשנה, אמר
למקורביו: בכלא נתיישרה לי קושיה שהייתי מתקשה
בה מאז ומתמיד: מדוע נקרא יצר הרע בשם מלך זקן
וכסיל. תינח, מלך שהוא שולט על בני אדם, זקן, שהוא
נטפל לו לאדם מיום היוולדו. אבל כסיל, על מה ולמה?
אדרבה כל הסימנים מעידים עליו על היצר הרע שהוא
ערמומי ופיקח. ברם, כאמור קושיה זו נתיישרה לי בעת
שהותי בכלא. שכן גם בתוך התא הצר והאפל שבכלא,
לא הירפה ממני יצר הרע אפילו לרגע. ואז הייתי אומר
לו: אכן כסיל אתה! מילא אני, אין לי ברירה אלא לישב
כאן, אבל אתה, שוטה שכמותך, מה לך יושב כאן?

ספר "חז וחלק" חלק ב' (דף קע)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אברהם
בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בין קארין
מרים, פליקס סעידו בן אטו מסעודה, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן
מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליו, אבישי יוסף בן שרה
לאה, אוריאל נסים בן שלמה, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליוה, רישאר שלום בן
רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה
בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון:
לאודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה,
למרים בת רבקה. הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של
קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'יזיל לאוני. לעילוי נשמת:
אליהו בן זורה, ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף
בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר. מיכאל
צ'רלי בן ג'ולייט אסתר. אמיל חיים בן עזו עזיזה. לינה רחל בת מיה, ראובן בן חנינה.

